

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В IV КЛАС

Български език и литература • Математика • Човекът и обществото • Човекът и природата
за учебната 2026/2027 година

Документът е съобразен със Закона за предучилищното и училищното образование, Наредба № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (в действащата редакция), Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка и действащите учебни програми за IV клас на Министерството на образованието и науката.

Приет с решение на Педагогическия съвет, Протокол № 19/09.09.2026 г.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Критериите обхващат български език и литература, математика, човекът и обществото и човекът и природата и са структурирани така, че да могат да се прилагат към различни видове текущо оценяване през учебната 2026/2027 година.

В IV клас оценяването може да се изразява с количествен и качествен показател по шестобалната система. Учителят предварително определя критериите и начина за превръщане на точките в оценка при конкретната писмена работа.

Основни принципи:

- обективност, прозрачност и предварително оповестени критерии;
- съответствие с очакваните резултати от действащата учебна програма;
- оценяване на знания, умения, приложение, аргументация и самостоятелност;
- използване на разнообразни форми – устно, писмено, практическо и проектно оценяване;
- присъждане на частични точки при правилен подход или правилно изпълнена част от задача, когато това е приложимо;
- конкретна обратна връзка за грешките и следващите стъпки за подобрение;
- недопускане на поведение, старание или темп на работа сами по себе си да заместят оценяването на учебното постижение.

II. ОБЩА ШЕСТОБАЛНА СКАЛА

Оценка	Равнище	Обща характеристика
Слаб (2)	Непостигнато	Не постига минималните очаквани резултати; има съществени пропуски и не може да приложи основни знания и умения дори с подкрепа.
Среден (3)	Минимално	Постига основните очаквани резултати частично; възпроизвежда базови знания и изпълнява типови задачи с пропуски или насочване.
Добър (4)	Добро	Познава и прилага основната част от изученото в познати ситуации; допуска отделни грешки или непълноти в аргументацията.
Много добър (5)	Много добро	Показва устойчиви знания и умения, работи самостоятелно и прилага изученото в по-сложни ситуации с незначителни неточности.
Отличен (6)	Отлично	Постига напълно очакваните резултати, работи самостоятелно, аргументира

Оценка	Равнище	Обща характеристика
		решенията си, прави изводи и прилага знанията в нови ситуации.

III. БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – IV КЛАС

1. Български език – основни области за оценяване

- разпознава и използва изучените звукови особености на българския език и прилага правоговорни и правописни правила;
- извършва звуков и морфеман анализ на думи в рамките на изученото съдържание;
- разпознава пряко и преносно значение, синоними, антоними и сродни думи;
- разпознава и правилно употребява изучените части на речта и граматичните им категории;
- прилага правилата за членуване, степенуване и употреба на глаголни форми според учебната програма;
- различава видовете изречения по цел на изказване, просто и сложно изречение и главните части на изречението;
- използва правилно изучените пунктуационни правила, включително при пряка реч, когато е част от учебното съдържание;
- различава художествен и нехудожествен текст и основни типове текст – повествование, описание и разсъждение;
- редактира текст чрез съкращаване, добавяне, заместване и разместване.

2. Устен отговор по български език

Слаб (2): Не разпознава основните изучени езикови единици и правила и не може да ги приложи в конкретна речева ситуация.

Среден (3): Назовава основни езикови единици и правила и възпроизвежда част от изучените определения и алгоритми, но прилага знанията несигурно.

Добър (4): Открива изучените езикови единици в речева ситуация, преобразува ги според правилата и обяснява избора си с конкретни примери.

Много добър (5): Анализира и групира езиковите единици по зададен критерий, свързва характеристиките им с правилната употреба и използва точна терминология.

Отличен (6): Самостоятелно комбинира, редактира и оценява употребата на езикови единици според речевата цел, аргументира решенията си и коригира собствената си реч.

3. Диктовка

При диктовка учителят определя обема, времето, точковата тежест и скалата според целта, изученото съдържание и сложността на конкретната задача.

- четливост и графично оформление на текста;
- правопис на изучените случаи с „ю“, „я“, „щ“, „й“, „йо/ьо“;
- правопис на собствени имена, степенувани прилагателни и изучени числителни/наречия;
- неударени гласни, обеззвучаване и струпани съгласни;
- правопис на представки и членувани форми в изучените случаи;
- разделно писане на думи без собствено ударение;
- правилно пренасяне на думи;
- главна буква, абзац и изучената пунктуация в края и в средата на изречението;
- отсъствие на пропуснати, добавени или заменени букви и думи.

4. Създаване на писмен текст

Критерий	Какво се оценява	Препоръчителна тежест
Съответствие с темата	Текстът изпълнява поставената задача и е смислово подчинен на темата.	25%

Критерий	Какво се оценява	Препоръчителна тежест
Структура и логика	Има ясна последователност и логическа връзка между частите.	20%
Езикова уместност	Използва подходящи думи и изрази, правилни глаголни времена и свързани изречения.	20%
Правопис и пунктуация	Спазва изучените книжовни норми.	25%
Графично оформление	Оформя четливо текста, абзаците и препинателните знаци.	10%

Тежестите са примерни и могат да се адаптират към жанра и конкретната писмена задача.

5. Литература – основни области за оценяване

- разпознава изучени литературни жанрове и техни основни особености;
- различава художествен и нехудожествен текст, лирика и проза в рамките на изученото;
- открива тема, герои, сюжетни епизоди и основни композиционни елементи;
- разпознава и обяснява ролята на изучени художествени средства – епитет, сравнение, олицетворение, повторение и други;
- характеризира герой чрез постъпки, думи и отношения;
- свързва постъпките на героите с основната идея и ценностните послания на творбата;
- сравнява произведения по тема, герой или жанр и формулира прилики и различия;
- аргументира мнение с примери от текста и подходящи житейски наблюдения.

Темпът на четене може да се наблюдава диагностично, но не се използва самостоятелно като критерий; водещи са правилността, плавноста, изразителността и разбирането.

IV. ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО – IV КЛАС

1. Географски компетентности

- разпознава цветовете, условните знаци и легендата на картата;
- познава основните и междинните посоки на света и се ориентира по карта;
- локализира Европа, Балканския полуостров, България и съседните държави;
- познава и показва изучените географски области и основни географски обекти на България;
- създава кратък свързан устен или писмен текст за географски обект/област;
- прилага знанията при ориентиране и решаване на практически задачи.

2. Общество и граждански компетентности

- познава основните символи на Република България – знаме, герб и химн;
- разпознава националния и изучените официални празници и свързаните с тях традиции;
- познава културното многообразие и проявява уважение към различни общности и традиции;
- разбира ролята на Конституцията като основен закон и идеята за равни права и отговорности на гражданите;
- разграничава основни функции на законодателната и изпълнителната власт на достъпно за възрастта равнище;
- обяснява основни принципи на демократичното управление и гражданското участие.

3. Исторически компетентности

- подрежда основни изучени събития от българската история в хронологична последователност;
- ориентира се във времето чрез години и векове;
- разпознава основни исторически личности, събития и периоди, включени в учебната програма;

- познава изучените български столици и ги свързва със съответни исторически периоди;
- създава кратък устен или писмен разказ за историческо събитие, като използва подходящи факти;
- различава причини и последици на достъпно за възрастта равнище;
- използва карта, времева линия, изображение и кратък исторически текст като източници на информация.

4. Общи описателни характеристики по човекът и обществото

Слаб (2): Не разпознава основните изучени географски, обществени и исторически понятия и не може да извлече базова информация от карта, текст или времева линия.

Среден (3): Познава основни факти, символи, обекти и събития и изпълнява типови задачи с пропуски.

Добър (4): Работи с карта и времева линия, описва изучени обекти и събития и прави основни връзки между тях.

Много добър (5): Сравнява, обяснява и свързва географски, обществени и исторически факти, използвайки различни източници.

Отличен (6): Прилага знанията в нови ситуации, аргументира изводи, работи самостоятелно с източници и създава свързано обяснение или разказ.

V. ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА – IV КЛАС

1. Основни тематични области

- свойства и употреба на веществата; състояния на водата; почва, вода и замърсяване;
- движение, сили, енергия, звук и източници на замърсяване;
- планетата Земя, Слънчевата система, движенията на Земята и Луната, ден/нощ и сезони;
- жизнени процеси при растенията, животните и човека;
- разнообразие на живата природа, приспособления, съобщества и хранителни връзки;
- човекът и неговата среда – сетивни органи, здравословен начин на живот, хигиена и опазване на околната среда.

2. Основни научни умения

- наблюдава, описва и сравнява природни обекти, процеси и явления;
- групира и класифицира по зададени признаци;
- измерва и записва резултати с подходящи мерни единици;
- работи с схема, таблица, изображение и кратък научен текст;
- открива причинно-следствени връзки на достъпно за възрастта равнище;
- формулира извод въз основа на наблюдение или предоставени данни;
- прилага знанията към опазване на здравето и природната среда;
- използва различни надеждни източници за допълване и проверка на информация.

3. Описателни характеристики по шестобалната система

Слаб (2): Не разпознава основните изучени природни обекти, процеси и понятия и не може да изпълни базова задача или наблюдение.

Среден (3): Назовава основни обекти и явления, дава отделни примери и описва наблюдавани промени, но прилага знанията с пропуски.

Добър (4): Различава и обяснява основни свойства и процеси, наблюдава и записва резултати и прилага знанията в познати ситуации.

Много добър (5): Свързва процеси и явления, сравнява и групира, анализира информация от различни източници и формулира обосновани изводи.

Отличен (6): Прилага знанията в нови ситуации, оценява значението на природни процеси за живота и околната среда, извършва самостоятелно проучване или проект и защитава изводите си.

VI. МАТЕМАТИКА – IV КЛАС

1. Основни области и очаквани резултати

- чете, записва, сравнява и представя естествени числа над 1000 според учебната програма;
- използва позиционния принцип и представя числа като сбор от единици от различни редове;
- познава изучени елементи на римската бройна система;
- събира и изважда естествени числа и използва изучените свойства на събирането;
- намира неизвестен компонент при събиране и изваждане;
- умножава и дели с едноцифрено и двуцифрено число в рамките на изучените алгоритми;
- намира неизвестен множител, делимо или делител в изучените случаи;
- спазва реда на действията при числови изрази;
- разпознава и използва изучените геометрични понятия и фигури;
- чертае отсечка и ъгъл по зададени данни и фигури в квадратна мрежа;
- използва изучените мерни единици за дължина, маса, време, пари, ъгъл и лице;
- намира обиколка и лице на изучени фигури в рамките на учебната програма;
- решава съставни и приложни текстови задачи и моделира отношения „с повече/по-малко“ и „пъти повече/по-малко“.

2. Оценяване на писмена работа

Критерий	Какво се оценява	Препоръчителна тежест
Разбиране	Правилно разчита условието, данните и търсеното.	15%
Избор на метод	Избира подходящо действие, алгоритъм, формула или стратегия.	20%
Изпълнение	Извършва коректно пресмятанията и последователността от действия.	35%
Математически запис	Използва правилно знаци, чертеж, мерни единици и запис на решението.	15%
Отговор и проверка	Формулира ясен отговор и проверява/оценява правдоподобността на резултата.	15%

Тежестите са примерни и могат да бъдат адаптирани според структурата и сложността на конкретната работа.

3. Описателни характеристики по математика

Слаб (2): Не показва базово разбиране на основните изучени математически понятия и алгоритми и не може да реши елементарна типова задача.

Среден (3): Познава основни понятия и алгоритми и решава типови задачи, но допуска съществени грешки и се нуждае от подкрепа при по-сложни ситуации.

Добър (4): Открива математически зависимости в позната ситуация, избира подходящо действие и създава логически последователно решение с отделни неточности.

Много добър (5): Анализира задача, свързва математически понятия, използва графични модели и решава самостоятелно с незначителни грешки.

Отличен (6): Комбинира знания в нова ситуация, аргументира избрания алгоритъм, прави самостоятелни изводи и открива и коригира допуснати грешки.

VII. ТЕСТОВЕ, ПРОЕКТИ И ДИГИТАЛНИ ЗАДАЧИ

Не е необходимо писмените проверки да се ограничават до конкретни сборници и помагала. Учителят може да използва или създава задачи, които съответстват на учебната програма и предварително обявените критерии.

- при тест се обявява максималният брой точки и скалата за превръщането им в оценка;
- задачите с различна сложност могат да имат различна точкова тежест;
- при проект се оценяват точността на съдържанието, структурата, самостоятелният принос, използването на източници и представянето;
- при работа с интернет или дигитални инструменти ученикът следва да използва подходящи и безопасни ресурси;
- ако е разрешено използване на AI/автоматични инструменти, учителят предварително определя условията и се оценява личният принос и разбирането.

VIII. ФОРМИРАНЕ НА СРОЧНА И ГОДИШНА ОЦЕНКА

Срочната и годишната оценка се формират по реда на действащата Наредба № 11/2016 г. въз основа на текущите оценки и степента на постигане на очакваните резултати от обучението.

Оценката не следва да бъде механично средно аритметично. Учителят отчита устойчивостта на знанията и уменията, представянето в различни видове изпитвания, сложността на задачите и способността на ученика да прилага изученото самостоятелно.

IX. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Критериите могат да бъдат конкретизирани от екипа на учителите в IV клас според вида на конкретната задача, като точковата тежест, разрешените ресурси и скалата за оценяване се съобщават предварително.

При нормативна промяна или изменение на учебните програми настоящият документ се актуализира.

Забележка: в действащата учебна програма за IV клас е включен и учебният предмет „Компютърно моделиране“. Ако той се оценява по отделни училищни критерии, те следва да бъдат приети и поддържани като самостоятелен документ.